

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Договори у сфері інноваційної діяльності: загально-теоретичні підходи

Будь-яка країна, що прагне бути конкурентоспроможною на світовому просторі, повинна підтримувати власний науково-технічний та освітній потенціали на високому рівні. Відтак, важливими засобами, за допомогою яких може забезпечуватися конкурентоспроможність, є інновації, що здійснюються під впливом інституціональних, економічних, технологічних факторів, а їх оптимальне поєднання створює умови для ефективного впровадження та використання нововведень. Здатність до створення й практичного використання інновацій за сучасних реалій стає необхідною передумовою досягнення якісного економічного росту, науково-технічного й суспільного прогресу кожної країни.

Як свідчить практика, здійснення інноваційної діяльності та створення об'єктів інноваційної діяльності може бути забезпечено системою інноваційних договорів, водночас, аналіз нормативно-правових актів, що регулюють інноваційну діяльність, дають підстави констатувати, що легальне визначення такого договору в законодавстві відсутнє, відтак, можна вести мову про наявність прогалів у регулюванні інноваційної діяльності та можливості виникнення правових проблем при складанні таких договорів на практиці.

Якщо звернутися безпосередньо до положень законодавства, то до інноваційних договорів можна віднести договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (ст. 892 Цивільного кодексу України) [1], в ст. 331 Господарського кодексу України закріплений договір на створення і передачу науково-технічної продукції [2]. На підзаконному рівні наказом Міністерства України у справах науки і технологій від 03.03.1998р. було затверджено Примірний інноваційний договір, який передбачає застосування

фінансового лізингу [3]. Отже, договори, які укладаються в інноваційній сфері, різноманітні за своїм спрямуванням, а їх перелік не є вичерпним.

Якщо звернутися до доктрини, то підставою об'єднання інноваційних договорів у окрему групу має бути виявлення в них тих конститутивних ознак, які б дозволяли відмежувати їх від інших договорів подібного типу, однак, зауважимо, що такі риси носять достатньо узагальнений характер [4, с. 98]. Тому, більш традиційним для виокремлення інноваційного договору в системі договорів є звернення до тих характеристик, які дозволяють виокремити інноваційну діяльність серед інших видів господарювання. Внаслідок цього, в науковій літературі виділяють наступні ознаки інноваційних договорів: а) зв'язаність контрагентів інноваційним циклом (системоутворююча ознака); б) наявність інноваційного складника в їх предметі; в) спрямованість на впровадження інноваційних об'єктів; г) отримання в результаті впровадження позитивного ефекту [5, с. 16].

Особливістю цих договорів (зокрема, договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт), що відрізняє їх від звичайного договору підряду, є обов'язок замовника оплатити виконані роботи і в тому разі, коли в ході їхнього виконання з'ясується неможливість одержання позитивних результатів внаслідок обставин, незалежних від виконавця. Це пояснюється творчим, пошуковим характером дослідних робіт та непередбачуваністю їх результатів.

На основі перелічених вище ознак в науковій літературі пропонують виділяти два підходи до розуміння договорів інноваційного характеру: вузький та широкий. У широкому значенні договорами інноваційного характеру є ті договори, що укладаються протягом всього інноваційного циклу від створення інтелектуального результату та оформлення його як об'єкта права інтелектуальної власності аж до впровадження останнього як інновації у виробничу сферу. У цьому випадку договори інноваційного характеру опосередковують інноваційні відносини у широкому розумінні.

Вузький підхід ґрунтується на виділенні тільки тих договірних форм, укладення і реалізація яких зумовлена здійсненням саме інноваційної діяльності, що як процес бере свій початок із моменту вжиття заходів для практичного освоєння,

доопрацювання об'єктів права інтелектуальної власності до стану, придатного для їх впровадження. Тим самим, етап створення об'єкта права інтелектуальної власності залишається поза межами цього процесу [4, с. 98-99].

Вважаємо достатньо вдалим підхід до визначення поняття інноваційних договорів у широкому розумінні, оскільки договори у сфері інновацій регулюють відносини на будь-якому етапі інноваційної діяльності, починаючи із створення інноваційного об'єкту та закінчуючи розповсюдженням інноваційної продукції.

При цьому варто зазначити, що цивільно-правові норми, що регламентують виникнення та реалізацію договірних правовідносин у сфері інноваційної діяльності, діють субсидіарно із приписами законодавства про науково-технічну діяльність, інноваційну діяльність, про наукові парки та інші сфери нормативно-правового регулювання в частині визнання суб'єктів цих правовідносин, особливостей їх правового статусу щодо здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, легалізації отриманих наукових результатів, які у своїй сукупності складають комплексний і самостійний правовий інститут цивільного договірного права України із притаманними йому істотними ознаками, властивими правовідносинам об'єктивного договірного права України. Серед цих ознак можна виокремити: а) наявність юридично значимих умов та підстав їх виникнення, зміни та припинення; б) суб'єктний склад замовників та виконавців науково-дослідних робіт, за якого останні можуть виступати виключно суб'єкти наукової та науково-технічної, інноваційної діяльності; в) наявність прав, зобов'язань та майнової відповідальності, що становлять зміст цих правовідносин, та формування відповідної правосуб'єктності сторін договірних зобов'язань щодо виконання науково-дослідних робіт [6, с.108].

Таким чином, інноваційний договір – це договір, що укладається в сфері інноваційної діяльності між суб'єктами інноваційної діяльності та спрямований на створення, передачу або впровадження інноваційного продукту, інноваційного об'єкта або інноваційної розробки. Для нього є властивими як загальні ознаки, притаманні договору як приватно-правовій конструкції, так і спеціальні ознаки, що ґрунтуються на особливостях сфери його застосування, а саме інноваційної сфери.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року N 435-IV. //Відомості Верховної Ради України. -2003. – № 2. – Ст.272.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року N 436-IV. //Відомості Верховної Ради України. -2003. – № 2. – Ст.275.
3. Примірний інноваційний договір, який передбачає застосування фінансового лізингу : затверджений наказом Міністерства України у справах науки і технологій від 03.03.98 р., № 59 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – с. 155.
4. Проект Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 14 червня 2011 р. / редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. – Х. : «ФІНН», 2011. – 381 с.
5. Іванова К. Ю. Господарсько-правове регулювання договірних зобов'язань інноваційного характеру [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Іванова Ксенія Юріївна ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2012. - 49 с. Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/44/13171.html>.
6. Андрейцев В. Правова природа договірних правовідносин щодо виконання науково-дослідних робіт / В. Андрейцев // Трибуна молодого вченого. – С.101-110. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vnapu/2009_4/19Andr.pdf